

વૃધ્ધ વ્યક્તિની સાહસ કથા: ' અપરાજેય' - અર્નેસ્ટ હેમિંગ્વે

વિપુલભાઈ બી પ્રજાપતિ, (GSET, NET)

PH. D રિસર્ચ સ્કોલર (હે.ઉ.ગુ.યુ પાટણ)

મો.૯૭૧૨૨ ૦૬૫૬૩

★વિષયવસ્તુ

‘ધ ઓલ્ડ મેન એન્ડ ધ સી’ નવલકથાનો ગુજરાતીમાં અપરાજેય નામે અનુવાદ રવીન્દ્ર ઠાકોરે કર્યો છે. જેની પ્રથમ આવૃત્તિ ઇ.સ.1991માં પ્રગટ થઈ હતી. મૂળ અંગ્રેજીમાં 128 પેજમાં લખાયેલી આ નવલકથા ગુજરાતીમાં 112 પૃષ્ઠમાં અનુવાદ પામી છે.વિશ્વસાહિત્યની ગુજરાતી અનુવાદિત આ કૃતિનો અહીં આસ્વાદની સાથે મૂલ્યાંકન કરવાનોમારો ઉપક્રમ છે.

‘અપરાજેય’ નવલકથાનો નાયક વૃધ્ધ ડોસો સાન્તિયાગો છે. એ મહવામાં બેસીને ગલ્ફસ્ટ્રીમમાં માછલાં પકડવાનો વ્યવસાય કરે છે. પોતાનું આખું જીવન એણે આ કામ કર્યું છે. પણ હવે એને સમુદ્રમાંથી બીજાની જેમ નાની-નાની માછલીઓ પકડવામાં રસ નથી.એને તો મસ મોટા કદની ને એના જેવી જ સાહસી માછલી પકડવી છે. માટે આજે એણેમાછલી પકડ્યાં વિનાના 84 દિવસ પસાર કરી દીધા છે. આ દિવસોમાં શરૂઆતના ચાલીસદિવસ તો મેનોલિન નામનો યુવાન છોકરો હતો. પણ આટલાં બધા દિવસો માછલા પકડ્યાંવગરના પસાર કરવાને કારણે એના મા-બાપ વૃધ્ધ ડોસાને શાપિત માને છે ને એને માર્ટિનનામના બીજા વ્યક્તિ પાસે માછલા પકડવા મોકલે છે. એણે એની સાથે સારી એવીમાછલીઓ પણ પકડી હતી. પરંતુ આ યુવાનનું હૃદય તો વૃધ્ધ ડોસા પાસે જ છે. એને તો આ ડોસા સાથે માછલા પકડવા જવું છે. કેમ કે એનો માલિક વૃધ્ધ ડોસા જેવો સાહસિક,પરાક્રમી અને આત્મવિશ્વાસવાળો નથી. એ તો ભીરુ છે. સમુદ્રમાં તેને ખૂબ દૂર સુધી જવામાંરસ નથી. આવતીકાલે 85માં દિવસે વૃધ્ધ ડોસો પોતાની કલ્પનામાં ધારેલી ખૂબ મસ મોટી માછલી પકડવા સમુદ્રમાં દૂર જવાનો હતો કે જેને માછીમારો મહાન ફ્લો કહે છે. કેમ કે ત્યાં સાતસો વારનું ઊંડાણ હતું. આ છોકરો પોતાના માલિકને એ તરફ લાવવાની વાત કરે છે. 85માં દિવસે વૃધ્ધ ડોસો ‘Every day is new day’ના સંકલ્પ સાથે ગલ્ફસ્ટ્રીમમાં પોતાના મહવા અને ટાંચા સાધનો સાથે પ્રયાણ કરે છે. સમુદ્રમાં એની કલ્પના કરતાં પણ મોટી માછલી પકડવામાં એને બે રાત્રિ અને ત્રણ દિવસના સંઘર્ષ પછી સફળતા મળે છે. આ સફળતા મેળવવામાં એને અનેક મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડે છે અને આ મુશ્કેલીમાં એને સતત પેલા છોકરાની ખોટ સાલે છે. એની પાસે ટાંચા સાધનો હોવાને કારણે મળેલી

સફળતાને દુનિયા સમક્ષ મુકી શકતો નથી. મસ મોટી માર્લિન માછલીને સમુદ્રના કિનારા તરફ લાવતાં-લાવતાં માર્કો શાર્ક અને એનાં જેવી બીજી શાર્ક માછલીઓ એનું બધુ જ માસ ખાઈ જાય છે અને એ જ્યારે પોતાના કિનારે પહોંચે છે ત્યારે માત્ર એની પાસે મોટા કદનું હાડપિંજર જ બચે છે. જે માર્લિન માછલીના મસ મોટા કદનો ખ્યાલ આપે છે. આમ, આ નવલકથા સફળતા પછી મળેલી નિષ્ફળતાને નિરૂપતી વાર્તા છે. આ સંદર્ભમાં જ સુધા નિરંજન પંડ્યા કહે છે કે, “માનવજાતના સંઘર્ષો પછીની સફળતાને પડખે છૂપાયેલી નિષ્ફળતાની વાર્તા છે.” (‘અપરાજેય’- પૃ.-122) જે યથાર્થ અને યોગ્ય છે.

*ધ ઓલ્ડ મેન એન્ડ ધ સી ના પાત્રો

૧. સેન્ટિયાગો: નવલકથાનું મુખ્ય પાત્ર. એક સમર્પિત માછીમાર જેણે માનોલિનને માછીમારી વિશે બધું જ શીખવ્યું, સેન્ટિયાગો હવે વૃદ્ધ અને ગરીબ છે અને ૮૪ દિવસથી એક પણ માછલી પકડ્યા વિના રહ્યો છે.

૨. મેનોલિન: માછીમારી ગામનો એક યુવાન જે પાંચ વર્ષની ઉંમરથી સેન્ટિયાગો સાથે માછીમારી કરે છે અને હવે તે વૃદ્ધ માણસની સંભાળ રાખે છે. મેનોલિન તાજેતરમાં જ બીજા એક માછીમાર સાથે માછીમારી કરવાનું શરૂ કર્યું, જેને તેના માતાપિતા સેન્ટિયાગો કરતાં વધુ નસીબદાર માને છે.

૩. માર્ટિન: ટેરેસનો માલિક (તેનું નામ સેન્ટ માર્ટિન માટે સ્પેનિશ છે), તે મેનોલિન દ્વારા સેન્ટિયાગો માટે ખાવા-પીવાનું મોકલે છે.

૪. રોજેલિયો: ગામનો એક માણસ જે ક્યારેક સેન્ટિયાગોને માછીમારીની જાળમાં મદદ કરે છે.

૫. પેરિકો: બોડેગામાં એક માણસ (તેનું નામ સેન્ટ પીટર માટે સ્પેનિશ છે, જે એક ધર્મપ્રચારક અને માછીમાર છે) જે સેન્ટિયાગોને વાંચવા માટે અખબારો આપે છે.

૬. માર્લિન: અઢાર ફૂટ લાંબી વાદળી રંગની બિલફિશ અને એક સુપ્રસિદ્ધ કદની માછલી.

૭. માર્કો: એક મેકરેલ શાર્ક (સ્પેનિશમાં ડેન્ટુસો) જે એક ખાઉઘરો અને ભયાનક ખૂની છે જે તેના મોટા, તીક્ષ્ણ

દાંતની હરોળ માટે જાણીતો છે.

૮. પાવડા-નાકવાળી શાર્ક: સ્કેવેન્જર શાર્ક (સ્પેનિશમાં ગેલેનોસ) જે માર્લિનનો નાશ કરે છે.

૯. પેરિકો: ગામનો એક માછીમાર જે સેન્ટિયાગોની સ્કિફ અને ગિયરની સંભાળ રાખે છે અને માર્લિનનું માથું

માછલી પકડવા માટે પકડે છે.

૧૦. પ્રવાસીઓ: ટેરેસ પર એક પુરુષ અને સ્ત્રી જે માર્લિનનું હાડપિંજર જુએ છે અને વેઈટરના હાડપિંજરને ગેરસમજ કરે છે.

★ હેમિંગ્વેની શૈલી

હેમિંગ્વેની લેખનરીતિ તેમના પત્રકારત્વના વ્યવસાયથી ઘડાયેલી છે. તેમના સમકાલીન લેખક વિલિયમ ફોકનરથી તેમની ભાષાશૈલી એટલી વિભિન્ન છે કે મોટા ભાગના વાચકો તેને તરત ઓળખી શકે છે. સંક્ષિપ્ત શબ્દપ્રયોગ, સરળ વાક્યબંધારણ, જીવંત ચિત્રણ અને હકીકતપરક વિગતોના સંયોજનથી તેમની વાર્તાઓ રસપ્રદ તથા વિશ્વસનીય બને છે. ભાષા પોતે વિશેષ ધ્યાન ખેંચ્યા વિના પણ ગહન ભાવનાઓ અને વ્યાપક અર્થોને અસરકારક રીતે વ્યક્ત કરે છે. આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે હેમિંગ્વે પુનરાવર્તિત પ્રતીકો, સંકેતાત્મક અર્થો અને વિષયવસ્તુઓ, અવાજ તથા લયની આવર્તન, શબ્દો અને વાક્યરચનાનો સંયમિત ઉપયોગ, ઐતિહાસિક સત્યનું પરોક્ષ પ્રસ્તુતિકરણ અને સંયુક્ત કથન પદ્ધતિઓ જેવી સૂક્ષ્મ સાહિત્યિક યુક્તિઓમાં કુશળ હતા.

“જ્યારથી એણે માછલીને કાંટામાં ફસાવી હતી ત્યારથી રસ્સી એટલી તો તાણેલી હતી કે તૂટવાની અણીએ હતી. રસ્સીને ખેંચવા માટે એણે પીઠ ફેરવી ત્યારે એણે સખ્તાઈનો અનુભવ કર્યો અને સમજી ગયો કે રસ્સી પર હવે વધુ જોર નહિ કરાય. મારે તેને હવે ઝાઝો ઝાટકો ન મારવો જોઈએ. એણે વિચાર્યું. પ્રત્યેક ઝાટકો, કાંટાએ ઉત્પન્ન કરેલા ધાને પહોળો કરે છે અને હવે પછી જ્યારે તે ઉછાળો મારે ત્યારે સંભવ છે કે તે કાંટાને ફેંકી દે.” (એજન-પૃ.-51)

માછલી સમુદ્રમાં સતત સંઘર્ષ વધારે છે. ત્યારે વૃધ્ધ પુરુષ એને કહે છે. “માછલી !.... હું તને ચાહું છું અને તારો આદર પણ કરું છું. પણ આજનો દિવસ પૂરો થાય તે પહેલાં હું તો તારો વધ કરીશ.” (એજન-પૃ.-51-52) દિવસ પૂરો થાય એ પહેલાં માછલીના વધ કરવાની વાતો કરનારો કથાનાયક પોતે જ માછલીના પ્રહારથી ધવાય છે. જુઓ,- “ત્યાં જ માછલીએ ઓચિંતો એક ઝાટકો માર્યો. જે ઝાટકાએ વૃધ્ધ પુરુષને મોરા પર હડસેલ્યો અને જો એણે જાતને જકડી ન રાખી હોત તથા દોરી થોડી ઢીલી ન કરી હોત તો એ હોડી પરથી નીચે પાણીમાં પડી ગયો હોત.” (એજન-પૃ.-53)

આ સંઘર્ષ દરમિયાન એને સતત પેલો છોકરાની ખોટ સાલે છે. આથી તો એ વારંવાર ઉચ્ચારે છે,- “ઊંચે સાદે એણે કહ્યું ‘જો તે છોકરો સાથે હોત તો સારું થાત.’”(એજન-પૃ.-49) બીજા દિવસે પણ વૃધ્ધ પુરુષ માછલીને પકડી શકતો નથી અને આ માછલીએ અનેક વખત ઝાટકા મારીને એને ઘાયલ પણ કર્યો છે ત્યારે અંતે ઈશ્વરને ચરણે જાય છે.-

“હું ધર્મિષ્ઠ નથી. એણે કહ્યું. ‘પણ હું માછલી પકડી શકું તો દસ વાર ‘આપણા પિતા’ અને દસ વાર ‘જય માતા મેરી’નું નામ લઈશ અને હું વર્જિનદ કોબ્રોની યાત્રા કરવાનું વચન આપું છું. – જો હું તેને પકડું તો. તે મારું વચન છે.” ”(એજન-પૃ.-62)

‘ધ ઓલ્ડ મેન એન્ડ ધ સી’માં લગભગ દરેક શબ્દ અને વાક્ય હેમિંગવેના હસ્તકલા પ્રત્યે સેન્ટિયાગો જેવા સમર્પણ અને ચોકસાઈ પ્રત્યેની નિષ્ઠા તરફ નિર્દેશ કરે છે. હેમિંગવેએ પોતે દાવો કર્યો હતો કે તેમણે હિમશિલાના સિક્કાંત પર લખ્યું હતું, જેનો અર્થ એ થાય કે વાર્તાનો સાત-આઠમો ભાગ સપાટીના ભાગોની નીચે હતો જે દર્શાવે છે. ધ ઓલ્ડ મેન એન્ડ ધ સી માં લખાણ ભાષાને સંક્ષિપ્ત કરવા અને શક્ય તેટલા ઓછા શબ્દોમાં શક્ય તેટલું વધુ અભિવ્યક્ત કરવાના હેમિંગવેના પ્રયાસોને પ્રતિબિંબિત કરે છે, પરંતુ નવલકથાના અર્થો મોટા અને મોટા પાચે પડ્યા પાડે છે. વાર્તાની સંક્ષિપ્તતા, દેખીતી રીતે સરળ પ્લોટ અને આ સમયગાળાના રાજકીય બાબતોથી અંતર, આ બધું નવલકથાને એક સરળ ગુણવત્તા આપે છે જે તેટલી જ ભ્રામક પણ છે.

★હારનો પ્રતિકાર:

છેલ્લા ૮૪ દિવસથી કંઈ પકડ્યું ન હોય તેવા માછીમાર તરીકે, સેન્ટિયાગો હાર સામે લડતો માણસ છે. છતાં સેન્ટિયાગો ક્યારેય હાર માનતો નથી: તે માછલી પકડવાની આશામાં પહેલા કરતાં વધુ સમુદ્રમાં વહાણ ચલાવે છે, ભારે શારીરિક પીડા અને થાક છતાં ત્રણ દિવસ અને રાત માર્લિન સાથે સંઘર્ષ કરે છે, અને માર્લિનને પકડ્યા પછી, શાર્ક સામે લડે છે, ભલે તે સ્પષ્ટ હોય કે તેમની સામેની લડાઈ નિરાશાજનક છે. જ્યારે પણ પરિસ્થિતિ ખાસ કરીને મુશ્કેલ બને છે અને નિરાશા સેન્ટિયાગોને ડૂબી જવાની ધમકી આપે છે, ત્યારે તે હાર સામે તેના પ્રતિકારને બળ આપવા માટે ઘણી યુક્તિઓ તરફ વળે છે: તે તેની યુવાની શક્તિની યાદોને યાદ કરે છે; તે મનોલિન માટે પોતાને લાયક રોલ મોડેલ સાબિત કરવાની માંગ કરીને અથવા તેના હીરો જો ડીમેગિયો સાથે પોતાની તુલના કરીને તેના ગૌરવ પર આધાર રાખે છે; અને તે ભગવાનને પ્રાર્થના કરે છે, ભલે તેની પ્રાર્થનાઓ તેના શારીરિક દુઃખને ઓછું કરવા માટે કંઈ કરતી નથી.

આખરે સેન્ટિયાગો દરેક માણસના ટકી રહેવા માટેના સંઘર્ષનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. અને જેમ સેન્ટિયાગોનો માર્લિનને અકબંધ જમીન પર પાછો લાવવાનો પ્રયાસ નિષ્ફળ ગયો છે, તેમ કોઈ પણ માણસ ક્યારેય મૃત્યુથી બચી શકતો નથી. છતાં સેન્ટિયાગોના સંઘર્ષ દ્વારા, હેમિંગ્વે એ દલીલ કરે છે કે મૃત્યુથી બચવું એ મુદ્દો નથી. સેન્ટિયાગો માર્લિન સાથેના તેના સંઘર્ષના અંતની નજીક અવલોકન કરે છે તેમ માણસનો નાશ થઈ શકે છે પણ પરાજિત થઈ શકતો નથી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, અનિવાર્ય પર વિજય એ માણસને વ્યાખ્યાયિત કરતું નથી. તેના બદલે, અનિવાર્ય સામે માણસનો સંઘર્ષ, જ્યારે તે જાણે છે કે તે અનિવાર્ય છે, તે તેને વ્યાખ્યાયિત કરે છે. અને સંઘર્ષ જેટલો મુશ્કેલ હશે, વિરોધી જેટલો વધુ લાયક હશે, તેટલો જ વધુ શક્તિશાળી રીતે માણસ પોતાને સાબિત કરી શકશે.

*મિત્રતા:

સેન્ટિયાગો અને મેનોલિન વચ્ચેની મિત્રતા સેન્ટિયાગોની માર્લિન પરની જીતમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. સેન્ટિયાગોના માર્ગદર્શન અને સાથના બદલામાં, મેનોલિન ગામમાં સેન્ટિયાગોને ભૌતિક ટેકો પૂરો પાડે છે, તેને ખોરાક અને કપડાં લાવે છે અને તેની સ્કિફ લોડ કરવામાં મદદ કરે છે. તે ભાવનાત્મક ટેકો પણ પૂરો પાડે છે, સેન્ટિયાગોને તેના કમનસીબ સિલસિલા દરમિયાન પ્રોત્સાહન આપે છે. જોકે સેન્ટિયાગોની આશા અને આત્મવિશ્વાસ ક્યારેય ગયો ન હતો જ્યારે મેનોલિન હાજર હતો, જ્યારે પવન ફૂંકાય ત્યારે તેઓ તાજગી અનુભવતા હતા. અને એકવાર તે માર્લિનનો સામનો કરે છે, સેન્ટિયાગો હાર સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરે છે કારણ કે તે જાણે છે કે મેનોલિન તેનાથી નિરાશ થશે. છતાં મોટાભાગની નવલકથા ત્યારે બને છે જ્યારે સેન્ટિયાગો એકલો હોય છે. સાંજે મેનોલિનની મિત્રતા સિવાય, સેન્ટિયાગો તેની એકલતા દ્વારા વર્ગીકૃત થયેલ છે. તેની પત્નીનું અવસાન થયું છે, અને તે એકલા રહે છે અને માછીમારી કરે છે. તેમ છતાં, જેમ તે મૃત્યુ સામે હાર માનવાનો ઇનકાર કરે છે, તેમ તે એકલતા સામે હાર માનવાનો ઇનકાર કરે છે. સેન્ટિયાગો અન્ય પ્રાણીઓમાં મિત્રો શોધે છે. ઉડતી માછલી સમુદ્ર પરના તેના મુખ્ય મિત્રો છે, અને માર્લિન, તેમના સહિયારા સંઘર્ષ દ્વારા, તેનો ભાઈ બની જાય છે. તે તારાઓને તેના દૂરના મિત્રો કહે છે અને સમુદ્રને એક સ્ત્રી તરીકે માને છે જેને તે પ્રેમ કરે છે. સેન્ટિયાગો પોતાની જાત સાથે વાત કરે છે, તેના નબળા ડાબા હાથ સાથે વાત કરે છે, અને તેની બાજુમાં બેઠેલી મેનોલિનની કલ્પના કરે છે. અંતે, આ મિત્રતા – વાસ્તવિક અને કાલ્પનિક બંને - સેન્ટિયાગોને પોતાને દયા કરતા અટકાવે છે. પરિણામે, તેને વૃદ્ધ માણસ માટે શારીરિક રીતે અશક્ય લાગે છે તે પ્રાપ્ત કરવા માટે ટેકો મળે છે.

★યુવા અને વય:

નવલકથાનું શીર્ષક ' ઓલ્ડ મેન એન્ડ ધ સી', વાર્તામાં વય દ્વારા ભજવવામાં આવતી મહત્વપૂર્ણ થીમ આધારિત ભૂમિકા સૂચવે છે. પુસ્તકના બે મુખ્ય પાત્રો, સેન્ટિયાગો અને મેનોલિન, વૃદ્ધ અને યુવાનનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, અને તેમની વચ્ચે એક સુંદર સંવાદિતા વિકસે છે. જે એકમાં અભાવ છે, તે બીજો પૂરો પાડે છે. ઉદાહરણ તરીકે, મેનોલિનમાં ઊર્જા અને ઉત્સાહ છે. તે સેન્ટિયાગો માટે ખોરાક અને કપડાં શોધે છે, અને તેના ખરાબ નસીબ છતાં તેને પ્રોત્સાહિત કરે છે. બદલામાં, સેન્ટિયાગો પાસે શાણપણ અને અનુભવ છે. તે મેનોલિનને બેઝબોલ વિશે વાર્તાઓ કહે છે અને તેને માછલી પકડવાનું શીખવે છે. સેન્ટિયાગોની ઉંમર નવલકથા માટે પણ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે તેણે તેને શારીરિક રીતે નબળો બનાવ્યો છે. આ નબળાઈ વિના, તેની જીત તેના માટે એટલી અર્થપૂર્ણ ન હોત. સેન્ટિયાગો કહે છે તેમ, તેણે તેના જીવનમાં ઘણી [માછલીઓ] જોઈ હતી જેનું વજન હજાર પાઉન્ડથી વધુ હતું અને તેણે તેના કદની બે માછલીઓ પકડી હતી, પરંતુ ક્યારેય એકલા નહીં અને ક્યારેય વૃદ્ધ માણસ તરીકે નહીં. સેન્ટિયાગોને તેની યુવાની યાદ કરવામાં આશ્વાસન અને શક્તિ મળે છે, જે દરિયા કિનારે સિંહો દ્વારા પ્રતીકિત છે જે તે તેના સપનામાં જુએ છે. તે વૃદ્ધ માણસના દ્રષ્ટિકોણથી આ સિંહો - ધીમા, સુંદર પરંતુ ઉગ્ર પ્રાણીઓ - યાદ કરે છે. આમ કરવાથી, તેને ખ્યાલ આવે છે કે તે પણ, ધીમા હોવા છતાં, હજુ પણ એક પ્રચંડ પ્રતિસ્પર્ધી બની શકે છે.

★માણસ અને પ્રકૃતિ:

' ધ ઓલ્ડ મેન એન્ડ ધ સી' એક માણસના માર્લિન સામેના સંઘર્ષની વાર્તા હોવાથી, આ નવલકથાને પ્રકૃતિ સામેના માણસના સંઘર્ષનું ચિત્રણ કરતી જોવાનું આકર્ષક લાગે છે. હકીકતમાં, સેન્ટિયાગો દ્વારા, નવલકથા માણસના પ્રકૃતિ સાથેના સંબંધની શોધ કરે છે. તે ઉડતી માછલીને તેના મિત્રો માને છે, અને સમય પસાર કરવા માટે વાર્બલર સાથે વાત કરે છે. સમુદ્ર ખતરનાક છે, તેની શાર્ક અને સંભવિત કપટી હવામાન સાથે, પરંતુ તે ડોલ્ફિન અને ઝીંગાના રૂપમાં ખોરાક પૂરો પાડીને તેને ટકાવી રાખે છે. અંતે, સેન્ટિયાગો માર્લિનને ફક્ત એક વિરોધી તરીકે જ જોતો નથી, તે તેને એક ભાઈ તરીકે પ્રેમ કરે છે. તેમના સંઘર્ષની મધ્યમાં, સેન્ટિયાગો માર્લિનને કહે છે ચાલ અને મને મારી નાખો. મને કોઈ પરવા નથી કે કોણ કોને મારે છે. સેન્ટિયાગોનું નિવેદન માર્લિન પ્રત્યેની તેની પ્રશંસાની ઊંડાઈ દર્શાવે છે અને પ્રકૃતિના મૂળભૂત નિયમ તરફ સંકેત આપે છે જે માણસ અને પ્રાણીને એક કરે છે: બધા જીવોએ મરવું જોઈએ,

મારવું જોઈએ અથવા માર્યા જવું જોઈએ. આ રીતે, માણસ અને પ્રકૃતિ એક ગોળાકાર પ્રણાલીમાં જોડાયેલા છે, જેમાં મૃત્યુ જરૂરી છે અને નવા જીવનને પ્રોત્સાહન આપે છે.

★નિષ્કર્ષ:

નવલકથાના વિષયોનું અન્વેષણ, પરીક્ષણ અને પુનઃઅર્થઘટન દરમિયાન, પેપર એ સાબિત કરવાનો પ્રયાસ કરે છે કે વિજય સન્માન માટે જરૂરી નથી. તેના બદલે, ગૌરવ એ વ્યક્તિ પર આધાર રાખે છે કે જેનામાં ગર્વ અનેસંઘર્ષને તેના અંત સુધી જોવાનો દૃઢ નિશ્ચય હોય, પરિણામ ગમે તે હોય. જો સેન્ટિયાગો માર્લિનને નુકસાન વિના પાછો ફર્યો હોત, તો પણ માર્લિનના માંસની જેમ તેનો ગૌરવનો ક્ષણ બિનમહત્વપૂર્ણ અને અલ્પજીવી હોત. સેન્ટિયાગોનો મહિમા અને સન્માન તેના યુદ્ધમાંથી નહીં પરંતુ અંત સુધી લડવાની તેના ગર્વ અને હિંમતથી આવે છે. નવલકથા સેન્ટિયાગો નામના ફક્ત એક માણસની વાર્તા નથી. તે બધા લોકોની વાર્તા છે જે જીવનમાં શ્રેષ્ઠ માટે સંઘર્ષ કરે છે, પછી ભલે તે નિષ્ફળ જાય કે સફળ થાય. માણસે પોતાનામાં અને ભગવાનમાં વિશ્વાસ રાખવો જોઈએ કે જેથી તે દરેક અવરોધમાંથી પસાર થઈ શકે તે માટે હિંમત અને ખાનદાની મેળવી શકે. તે દરેક યુદ્ધમાં આગળ વધવા માટે પોતાના ગૌરવનો ઉપયોગ કરી શકે છે. મનોલિન માટે એક સારા રોલ મોડેલ બનવાનો દૃઢ નિર્ધાર એ માર્લિન સામે ત્રણ દિવસ સુધી લડવામાં તેની મુખ્ય પ્રેરણાઓમાંની એક છે. તે મનોલિનને માણસ શું કરી શકે છે તે બતાવવા માંગે છે. સેન્ટિયાગોની ઉંમર નવલકથા માટે પણ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે તેણે તેને શારીરિક રીતે નબળો બનાવ્યો છે. આ નબળાઈ વિના, તેની જીત તેના માટે એટલી અર્થપૂર્ણ ન હોત. સેન્ટિયાગો કહે છે તેમ, તેણે તેના જીવનમાં ઘણી માછલીઓ જોઈ હતી જેનું વજન હજાર પાઉન્ડથી વધુ હતું અને તેણે તેના કદની બે માછલીઓ પકડી હતી, પરંતુ ક્યારેય એકલા નહીં અને ક્યારેય વૃદ્ધ માણસ તરીકે નહીં. સેન્ટિયાગોને તેની યુવાની યાદ કરવામાં આશ્વાસન અને શક્તિ મળે છે, જે દરિયા કિનારે સિંહો દ્વારા પ્રતીક્રિત છે જે તે તેના સપનામાં જુએ છે. તે વૃદ્ધ માણસના દ્રષ્ટિકોણથી આ સિંહો - ધીમા, સુંદર પરંતુ ઉગ્ર પ્રાણીઓને યાદ કરે છે. આમ કરવાથી, તેને ખ્યાલ આવે છે કે તે પણ, ધીમા હોવા છતાં, હજુ પણ એક પ્રચંડ પ્રતિસ્પર્ધી બની શકે છે.

★સંદર્ભ-

૧. 'અપરાજેય', અર્નેસ્ટ હેમિંગવે (અનુવાદક-રવીન્દ્ર ઠાકોર), શબ્દલોક પ્રકાશન, અમદાવાદ, બીજું પુનર્મુદ્રણ-૨૦૦૭